

Y Gwir Anrh/Rt Hon Mark Drakeford AS/MS
Prif Weinidog Cymru/First Minister of Wales

Dawn Bowden AS/MS
Dirprwy Weinidog y Celfyddydau, Chwaraeon a Thwristiaeth
Deputy Minister for Arts, Sport and Tourism

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Delyth Jewell AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg,
Chwaraeon a Chysylltiadau Rhyngwladol

6 Mawrth 2024

Annwyl Delyth,

Rwy'n ysgrifennu mewn ymateb i'ch llythyr dyddiedig 9 Chwefror ynghylch cynlluniau Llywodraeth y DU i gadarnhau Confensiwn UNESCO ar gyfer Diogelu Treftadaeth Ddiwylliannol Anniriaethol.

Mae Llywodraeth Cymru yn croesawu cynnig Llywodraeth y DU i gadarnhau Confensiwn UNESCO 2003 ar gyfer Diogelu Treftadaeth Ddiwylliannol Anniriaethol a lansio ymgynghoriad cyhoeddus ar gamau cychwynol gweithredu.

Dyma gyfle i godi ymwybyddiaeth a phroffil Treftadaeth Ddiwylliannol Anniriaethol (ICH) yng Nghymru er budd cenedlaethau presennol a'r dyfodol ac i arddangos y traddodiadau a'r treftadaeth amrywiol sy'n bodoli yma.

Mae'r broses o gadarnhau'r Confensiwn yn dal yn ei gamau cynnar ac felly mae llawer o feysydd yn parhau i fod yn aneglur. Y DU fydd y llofnodwr gwladwriaethol, ond wrth gwrs mae'n bwysig fod y DU yn gweithio gyda llywodraethau datganoledig fel rhan o'r gwaith o fwrw ymlaen â'r gwaith hwn. Mae nifer o'r cwestiynau a godwyd gennych yn cyd-fynd a'r pryderon y mae Llywodraeth Cymru wedi'u mynegi yn ei hymateb i'r ymgynghoriad, ac mae hyn ynghlwm fel Dog 1.

Fel y nodir yn y dogfennau ymgynghori, dylid enwebu eitemau o ICH ar gyfer y rhestr o'r gwaelod i fyny ac wedi'i arwain gan y gymuned, ac rydym yn cytuno â'r dull y gall ICH ond bod yn dreftadaeth pan gaiff ei chydabod felly gan y cymunedau, grwpiau neu unigolion sy'n ei chreu, ei chynnal a'i throsglwyddo. Ni fydd Llywodraeth Cymru yn dangos ffafriaeth ar yr hyn yr hoffwn ei weld yn cael ei gynnwys ar y rhestr, fodd bynnag, byddwn yn annog ac yn cefnogi cymunedau, grwpiau neu unigolion sy'n dymuno cyflwyno eitemau.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Mark.Drakeford@llyw.cymru
Correspondence.Mark.Drakeford@gov.wales

Rydym yn croesawu gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth Gymraeg sy'n dod i law yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Fe welwch yn y dogfennau ymgynghori bod DCMS yn cynnig bod rhestr cydnaws yn cael eu creu ar gyfer pob un o bedair gwlad y DU, yn ogystal ag ar gyfer Tiriogaethau Tramor neu Ddibyniaethau y Goron sy'n cymryd rhan. Yna bydd pob rhestr yn cael ei choladu yn Rhestr Genedlaethol Treftadaeth Ddiwylliannol Anniriaethol yn y DU.

Mae'r ddogfen ymgynghori yn awgrymu'n benodol y gallai rhestrau a grëwyd ar gyfer pob rhan o'r DU ddefnyddio a chyd-fynd â rhestrau eiddo presennol, er enghraifft, y rhestr a gynhelir gan Museums Galleries Scotland, a'r Rhestr Goch o Grefftau Mewn Perygl a luniwyd gan Heritage Crafts.

Mae cyswllt â Llywodraeth y DU mewn perthynas â chonfensiynau UNESCO yn digwydd ar sawl lefel. Ym mis Mawrth 2023, fel rhan o raglen i lansio Cymru yn Ffrainc, ymwelodd y Prif Weinidog ag UNESCO ym Mharis. Bu'r ddirprwyaeth o Gymru, sy'n cynnwys cynrychiolwyr o Gelfyddydau Rhyngwladol Cymru, Amgueddfa Cymru, Urdd Gobaith Cymru, a Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol, ochr yn ochr â'r Prif Weinidog, yn trafod gyda sawl uwch swyddog UNESCO ar bynciau gan gynnwys ieuencid, diwylliant, iaith a threftadaeth.

Yr Arglwydd Parkinson o Fae Whitley, Is-Ysgrifennydd Gwladol Seneddol dros y Celfyddydau a Threftadaeth yw'r Gweinidog sy'n gyfrifol am gadarnhau'r Confensiwn a hefyd y gwaith parhaus o weithredu Confensiwn Treftadaeth y Byd UNESCO y mae'r DU eisoes yn llofnodwr iddo. Mae'r Arglwydd Parkinson yn nodi'r wybodaeth ddiweddaraf am weithredoedd sy'n ymwneud â chonfensiynau UNESCO yn ysgrifenedig a thrwy gyfarfodydd â mi fel Dirprwy Weinidog y Celfyddydau, Chwaraeon a Thwristiaeth a Gweinidogion Diwylliant cyfatebol yn yr Alban a Gogledd Iwerddon. Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf mae hyn wedi cynnwys trafodaethau ynghylch rhestr y DU ar gyfer enwebiadau WHS a'r cynnig i gadarnhau confensiwn yr ICH.

Mae swyddogion Llywodraeth Cymru yn Cadw yn cefnogi cyflawni rhwymedigaethau rhyngwladol y DU yn ymarferol o ran gweithredu Confensiwn Treftadaeth y Byd UNESCO, gan gynnwys cymryd rhan mewn grwpiau cynghori sy'n gweithredu ar lefel y DU. Mae swyddogion o Lywodraeth Cymru wedi cymryd rhan mewn trafodaethau gyda swyddogion DCMS cyn ac yn ystod y broses ymgynghori bresennol ar gyfer cadarnhau a gweithredu confensiwn yr ICH.

Mae'r trefniadau ar gyfer casglu a chynnal rhestrau treftadaeth ddiwylliannol anniriaethol yn destun yr ymgynghoriad presennol ac yn gyfrifoldeb Plaid Wladol y DU.

Yn dilyn ymgynghoriad, mae Llywodraeth Cymru yn edrych ymlaen at weithio gyda Llywodraeth y DU ar y papur polisi a fydd yn amlinellu'r manylion ynglŷn â sut mae'r DU yn bwriadu gweithredu'r Confensiwn. Rydym yn disgwyl y bydd y papur hwn yn cynnwys trefniadau monitro a chydymffurfio.

Mae gan Gymru ddiwylliant a threftadaeth unigryw ac mae Llywodraeth Cymru yn gefnogol i'r rhestr sy'n cynrychioli diwylliant traddodiadol a chyfoes a sicrhau bod arferion amrywiol yn cael eu cynnwys sy'n adlewyrchu cymdeithas fodern. Mae cadw o fewn y meini prawf y gall *"Treftadaeth Ddiwylliannol Anniriaethol ddeillio o unrhyw le"*, yn golygu y gellir cydnabod a dathlu traddodiadau neu arferion amrywiol gan bobl sydd wedi ymfudo ac ymgartrefu yng Nghymru dros genedlaethau hefyd. Mae'n bwysig hefyd nodi'r meini prawf y gall yr eitem IHG *"ddod o unrhyw gyfnod"* a *"rhaid ei hymarfer ar hyn o bryd"*.

Mae galwadau wedi bod dros nifer o flynyddoedd i wneud Dydd Gŵyl Dewi yn ŵyl y banc yng Nghymru. Cafodd y pwnc ei drafod gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru ar 1 Mawrth 2000 a chafodd gefnogaeth unfrydol. Fodd bynnag, nid oes gan Lywodraeth Cymru y pŵer i ddynodi gwyliau banc.

Byddai angen ychwanegu unrhyw wyl banc newydd at y rhestr o wyliau banc presennol yn Neddf Bancio a Thrafodion Ariannol 1971. Ar hyn o bryd dim ond Llywodraeth y DU sy'n gallu gwneud hyn. Gan nad yw creu gwyliau banc yn fater datganoledig, bu'n rhaid gwneud cais i Lywodraeth y DU ddynodi'r diwrnod fel gŵyl banc yng Nghymru. Fe wnaeth Llywodraeth y DU wrthod y cais yn ffurfiol ym mis Hydref 2002 ac mae Llywodraethau'r DU wedi cynnal y sefyllfa hon.

Byddwn yn parhau i ddadlau dros ddatganoli'r pwerau i'r Senedd a Gweinidogion Cymru i wneud Dydd Gŵyl Dewi yn wyl banc.

Yn gywir,

MARK DRAKEFORD

Dawn Bowden MS
Dirprwy Weinidog y Celfyddydau, Chwaraeon a Thwristiaeth